

НЕПРЕХОДНОСТ И ПРИЕМСТВЕНОСТ В НАУКАТА – 110 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА АКАД. ВЛАДИМИР ГЕОРГИЕВ

СЛАВКА КЕРЕМИДЧИЕВА

На 16 февруари 2018 г. българските езиковеди тържествено отбелязаха 110-ата годишнина от рождението на акад. Владимир Георгиев – гениален учен, получил заслужено международно признание заради трудовете си в областта на индоевропейското езикознание. Събитието, организирано от Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН и Националния дарителски фонд „13 века България“, се проведе в Големия салон на Българската академия на науките. То включваше научна сесия с участието на учени от Института и от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и церемония по връчването на наградите за 2017 г. на Фонд „Академик Владимир Георгиев“ за постижения в областта на езикознанието.

Докладите от сесията, които съставят основното съдържание на тази книжка на сп. „Български език“, разкриват задълбочената и свързана със забележителни открития научна дейност на акад. Вл. Георгиев в областта на индоевропейското езикознание, българистиката и етимологията. Те не само отбелязват най-важните трудове на бележития палеолингвист, но и представят актуалните им проекции в изследванията на неговите последователи, което определя приносния им характер.

В доклада си *Едно непреходно научно дело (110 години от рождението на акад. Владимир Георгиев)* проф. Елка Мирчева (ИБЕ „Проф. Любомир Андрейчин“), която бе и водещ на научната сесия, в присъщия си нестандартен за подобни форуми стил припомни важни факти от житейската и научната биография на изтъкнатия лингвист, като акцентира върху неговите „забележителни открития“, направени за близо 50 години научна дейност, която е изразена в 28 книги, над 500 статии и над 300 популярни статии. Това огромно научно творчество ѝ дава безспорните основания да определи делото на акад. Георгиев като непреходно.

Акцентът в статията на проф. Петя Асенова (Софийски университет „Св. Климент Охридски“) *Акад. Владимир И. Георгиев – необходимо присъствие след повече от век* е не само върху житейските обстоятелства, които предопределят неговата бъдеща „шаметна кариера“, но основно върху най-оригиналните му новаторски идеи, хипотези и открития в областта на славистиката, балканистика и особено на индоевропеистиката, и по-конкретно върху старите езици на Балканския полуостров и Средиземноморието. П. Асенова споделя и личните си спомени като асистент на големия езиковед и изтъква неговия висок морал и честност към науката.

Оригинилен подход избира за своята теза *Акад. Владимир Георгиев и индоевропейското езикознание – поглед от новото столетие* доц. Биляна Михайлова (Софийски университет „Св. Климент Охридски“). Тя разглежда в

дискусионен ракурс най-значимите открития на българския учен в контекста на научните постижения на ХХI в. в областта на индоевропеистиката, като напр. свързания с диалектното членение на индоевропейските езици спор за това дали два или три са гутуралните редове в тях; за генезиса и дешифрирането на етруския език; за пеласгийската теория на българския академик, чието априорно отхвърляне днес не почива на основателни доказателства; за опорваната, несигурна във фонетично отношение основа, която предлага топонимията при реконструкцията на дако-мизийския и тракийския език; за концепцията му за езиковите закони и др.

В изследването на проф. Анна Чолева-Димитрова (ИБЕ „Проф. Любомир Андрейчин“) *Следи от тракийския език в българската онимна система*“ е използван методът на ономастичната (антропонимичната) реконструкция. Опирайки се на основните трудове на акад. Вл. Георгиев в областта на тракологията, както и на нови ономастични изследвания, проучването интерпретира различни видове оними – хидроними, топоними, ойконими и антропоними. Идеята на авторката е, че в тях могат да се открият следи от тракийския език – основно лични имена, които вероятно са били част от тракийската антропонимна система. Тя проследява континуитета на антропонимите и посочва общите черти в образуването и състава на имената в две хронологично различни антропонимни системи.

В европейския научен контекст, в който бъдещият голям езиковед започва своята научна кариера на индоевропеист, палеославист и палеобалканист, доц. Христина Дейкова (ИБЕ „Проф. Любомир Андрейчин“) откроява предпоставките за инициативата на акад. Вл. Георгиев да бъде създаден нов етимологичен речник на българския език. Статията ѝ *Акад. Владимир И. Георгиев и българската етимология* проследява детайлно неговата прозорлива и упорита работа – от замисъла през 1952 г. до организационното изграждане на отделна секция в Института за български език при БАН, чиято основна задача е изработването на нов етимологичен речник на българския език. Хр. Дейкова представя основните методологически постановки на Вл. Георгиев, прилагани и до днес при етимологизирането на българска лексика от субстратен и балкански произход, залегнали както в концепцията за изработването на БЕР, така и при отделни етимологии. За по-малко от 30 години далновидният и неуморен учен създава своя школа от талантиливи изследователи, която носи неговото име – Георгиевска етимологична школа. Впечатляващият резултат от започналите преди десетилетия принципно нов етап в развитието на българската етимология днес е успешно работещата Секция за българска етимология в ИБЕ и изработените от нея осем публикувани тома на БЕР, високо оценяван от научните среди у нас и в чужбина.

По време на церемонията по връчването на годишните награди на Фонд „Академик Владимир Георгиев“ за постижения в областта на езикознанието чл.-кор. проф. д.изк. Светлана Куюмджиева в своето емоционално слово разказа за малко известни факти от биографията на акад. Вл. Георгиев – любовта му към музиката и цигулката. Заради научните постижения и приноса му към българското образование тя открие Института за български език сред водещите хуманитарни институти и определи честването на 110-ата годишнина на знаменития български учен като „акт на признателност и културна памет“.

Поздравителен адрес беше прочетен от името на и.д. директор на Националния дарителски фонд „13 века България“.

С кратка презентация проф. Сия Колковска – член на Ръководния съвет на Фонда, припомни статута на Фонд „Академик Владимир Георгиев“, който е създаден в изпълнение на волята на академика и с негови средства, а по-късно е допълнен от съпругата му. Учреден е към Националния дарителски фонд „13 века България“. Според обновения през 2013 г. статут на Фонда той се попълва от дарения ежегодно от ИБЕ. Натрупаните средства се използват за връчване на годишни индивидуални и колективни награди за оригинални приносни изследвания в областта на езикознанието през последните три години, което става на рождения ден на акад. Вл. Георгиев – 16 февруари.

Водещата на церемонията по награждаването – проф. Лучия Антонова, последователно даде думата на рецензентите на наградените трудове: доц. д-р Маргарита Младенова и доц. д-р Снежина Димитрова представиха трудовете, удостоени с грамота за отлични постижения в областта на езикознанието – „История лексических древнеболгаризмов в украинском литературном языке“ от доц. д-р Албена Стаменова и „Лингвистична персонология“ от проф. д-р Димитър Попов. Доц. д-р Биляна Михайлова представи труда, носител на наградата на името на акад. Вл. Георгиев за най-добър труд по езикознание за 2017 г. – „Увод в палеобалканистиката“ на Албена Мирчева, а проф. д.б.н. Васил Райнов – носителя на наградата за колективен труд по езикознание „Български диалектен атлас. Обобщаващ том IV. Морфология“ – колектив от Секцията за българска диалектология и лингвистична география при ИБЕ „Проф. Л. Андрейчин“. Наградите бяха връчени от зам.-председателя на БАН чл.-кор. Васил Николов. Всички наградени получиха и плакети, осигурени от ИБЕ. Рецензиите за наградените трудове също се отпечатват в тази книжка на списанието.

Книжката включва и три статии – извън научната сесия. Едната е фототипна публикация на акад. Вл. Георгиев в същото списание – *Системата на българския глагол от диахронна гледна точка* (Български език, 1973, кн. 1–2, с. 34–44), а другите две представят своеобразно продължение на неговите идеи и научното му дело в областта на ономастиката и единството на българския език във всичките му функционални форми (стандартна и субстандартни).

В публикацията на акад. Вл. Георгиев в диахронен план се разглежда системата на глаголите в сегашно време в общата структура на българския език според принципите на структуралната морфология. Според автора категорията сегашно време на българския глагол представя езиков модел, наследен с несъществени промени от старобългарския – „тройка бинарна система от шест монеме, чиито морфеме имат по три различни граматични функции“. Общата закономерност за съхранение на този модел определя действието на морфологичния закон, който „неутрализира действието на фонематичният закон, ако последният води до нарушение на системата“.

В статията на Л. Селимски *Български фамилни имена, свързани с имена на селища* ономастично и етимологично се интерпретират 35 фамилни имена (от тях 24 се анализират за пръв път), в чийто словообразователен строеж се откриват 10 местни имена. Вниманието е насочено към фонетичните промени, които правят непрозрачни някогашната словообразователна производност и първоначалната семантика. Търси се границата между двете съставни части на фамилното име – словообразователната основа със съответната семантика и антропонимичната наставка с нейната функция.

Статията на Иван Кочев и Ана Кочева *За прекодификациите на книжовния български език във Вардарска и Егейска Македония (върху документални съпоставки)* разглежда изкуственото създаване на две от шестте писмено-регионални кодификации на българския книжовен език – в егейската част на Гърция и в Република Македония. Въз основа на богат документален материал и езикови факти авторите градят своята теза (новаторска по замисъл), че всъщност това не е първична кодификация, а повторно кодифициране на „установения още през Възраждането и отдавна използван книжовен български език“.

И накрая – ще се възползвам от привилегиите и честта да пиша тези редове, за да споделя как е останал в оскъдните ми спомени акад. Вл. Георгиев: със скромността и търпението, с които обясняваше на нас – първокурсниците студенти (които и представа нямахме, че пред нас стои световнопризнат учен), че „науката трябва да се изседи“, че трябва да се чете много, че на първо място е библиографската осведоменост. Помня го и с достолепната му фигура по коридорите на института, с респекта (не със страхопочитанието), който вдъхваше с присъствието си, с възпитанието на ежедневните обноси, на които ни учеше с поведението си. Той беше не само голям учен, но и скромен, мъдър и достоен човек. Затова повече от век след рождението му спомените за него не избледняват, трудовете му непрекъснато се препрочитат и цитират, идеите му се доразвиват и дообогатяват. Това е тайната на непреходността и приемствеността в науката.

✉ Проф. д-р Славка Керемидчиева

Секция за българска диалектология и лингвистична география
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България
slavka_ker@abv.bg

Публикувано: 30 март 2018